

פרשת שופטים תשע"ה

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
<http://arikahn.blogspot.com>

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
<http://Rabbiarikahn.com>

1. דברים פרק טז, יח-כ

(יח) שפטים ושטרות תתן להם בכול שערך אשר יהי אליהם נתן להם לשפטים ושפטים את העם משפט צדק: (יט) לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: (כ) צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יהי אליהם נתן להם: ס

2. רמב"ם הלכות גניבה פרק ח הלכה כ

חייבין בית דין להעמיד שוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך שיהיו מחזרין על החנויות ומצדקין את המאזנים ואת המדות ופוסקין את השערים, וכל מי שנמצא עמו משקל חסר או מדה חסרה או מאזנים מקולקלין רשות יש להן להכותו כפי כחו ולקנסו כפי ראות בית דין לחזק הדבר, וכל מי שמפקיע את השער ומוכר ביוקר מכין אותו וכופין אותו ומוכר כשער השוק.

3. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף ד עמוד א

ואמר רב יוסף: אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא, במשנה תורה דריש, דהא ר' יהודה בעלמא לא דריש, ובמשנה תורה דריש.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף כא עמוד ב

אפילו מאן דלא דריש סמוכין בכל התורה כולה במשנה תורה דריש. טעמא משום דמשנה תורה דברי משה הו. ואף על פי שכולו נאמרו מפי הגבורה מכל מקום כיון שכבר נאמרו תחלה בסדור אחר ועכשיו חוזר ואומר בסדור אחר ודאי כשסומך הדברים זה לזה לדרשא נסמכו כיון שאינם סדורין בסידור ראשון:

4. שמואל א פרק ח, א-י

(א) ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל: (ב) ויהי שם בנו הבכור יואל וישם משנהו אביה שפטים בבאר שבע: (ג) ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ויקחו שחד ויטו משפט: פ

(ד) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה: (ה) ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפוטנו ככל הגוים: (ו) וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפוטנו ויתפלל שמואל אל ה': פ (ז) ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אתך מאסו כי אתי מאסו ממלך עליהם: (ח) ככל המעשים אשר עשו מיום העלתי אתם ממצרים ועד היום הנה ויעזבני ויעבדו אלהים אחרים כן המה עשים גם לך: (ט) ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בהם והגדת להם משפט המלך אשר ימלך עליהם: ס

5. דברים פרק יז, ח-כ

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אליהם בו: (ט) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך: (יא) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: (יב) והאיש אשר יעשה בדרך לבלתי שמע אל הכהן העלמד לשרת שם את ה' אליהם או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: (יג) וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד: ס

(יד) כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרתי אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (טז) רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהי אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: (יז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: (יח) והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים: (יט) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם: (כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: ס

6. דברים פרק כ, י

(י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום:

7. דברים פרק כ, יט-כ

(יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור: (כ) רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה: פ

8. דברים פרק כא, א-ט

(א) כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הפהו: (ב) ויצאו זקניך ושפטיך ומדדו אל הערים אשר סביבת החלל: (ג) והיה העיר הקרבה אל החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל: (ד) והורדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל: (ה) ונגשו הכהנים בני לוי כי בס בחר ה' אלהיך לשירתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע: (ו) וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל: (ז) וענו ואמרו דינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו: (ח) כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם: (ט) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה': ס

9. דרשות הר"ן הדרוש האחד עשר

ונמצא שמינוי השופטים היה לשפוט משפטי התורה בלבד, שהם צודקים בעצמם, כמו שאמר ושפטו את העם משפט צדק, ומינוי המלך היה להשלים תיקון סדר המדינה, וכל מה שהיה מצטרף לצורך השעה.

ואל תקשה עלי מה ששינוי בפרק נגמר הדין (סנהדרין מו א) תניא ר' אליעזר [בן יעקב] אומר שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה וכו', שנראה ממנו שמינוי הבית דין הוא לשפוט כפי תיקון העת והזמן. ואינו כן, אבל בזמן שיהיו בישראל סנהדרין ומלך, הסנהדרין [הם] לשפוט את העם במשפט צדק לבד, לא לתיקון ענינם ביותר מזה, אם לא שיתן המלך להם כוחו. אבל כאשר לא יהיה מלך בישראל, השופט יכלול שני הכוחות, כח השופט וכח המלך. שהרי מצינו בפרק נגמר הדין (שם מט א) אמר לו עמשה אכין ורקין קא דריש, אזיל אשכחינהו לרבנן דפתיח להו במסכתא, אמר כתיב (יהושע א יח) כל איש אשר ימרה את פיך וגוי יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר (שם) רק חזק ואמץ, הנה שנתנו בכאן ליהושע כח מלכות אף על פי שלא היה מלך, וכן דרשו רבותינו ז"ל (מדרש רבה שמות על הכתוב שם ג ה) ויהי בישראל מלך (דברים לג ה), ירמוז למשה.

אפשר עוד לומר שכל מה שנמשך למצות התורה, בין שהוא כפי (הפשט) [המשפט] הצודק, בין שהוא כפי צורך השעה, נמסר לבית דין, כאמרו ושפטו את העם משפט צדק, אבל תיקונם ביותר מזה, נמסר למלך, לא לשופט. והעולה מזה, שהשופטים נתמנו

לשפוט את העם משפט צדק, ויהיו נמשכים מזה שתי תועליות, האחד שלם לגמרי, והוא שיחול השפע האלהי וידבק בהם, השני לתקן סידורם, ואם יחסר מזה דבר כפי צורך השעה, ישלימנו המלך. נמצא ענין המשפט מסור רובו ועיקרו לסנהדרין, ומיעוטו אל המלך.

... אבל על דעתי הוא כך, שהם רצו שעיקר המשפט במה שבין אדם לחבירו יהיה נמשך מצד המלכות, והוא אומרו (ש"א ח ד - ה) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבואו אל שמואל הרמתה ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים, ופירושו אצלי הוא כך, שהם ראו שמה שצריך לסידור המדיני, יהיה מתוקן כשימשך מצד המלכות, משימשך מצד השופט, ולכן אמרו הנה זקנת ולא תוכל לשפוט עוד, ובניך אינם ראויים שיחול בנו השפע האלהי על ידיהם, כי אינם הולכים בדרכיך, ולכן ראוי שיהיה לנו מלך, ושיהיה משפטנו על פיו, והוא אמרם שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים.

... אלא שישראל נטו בעת ההיא יותר לתיקון קיבוצם המדיני. ואילו שאלו להם מלך בסתם שיאמרו שימה לנו מלך, או שיבקשוהו לסיבת תיקון מלחמותיהם, לא ימצא להם בדבר הזה עון (אשר) [או] חטא, אבל מצוה, אך היה חטאתם באמרם שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים, שרצו שיהיו משפטיהם נמשכים מצד המלכות, לא מצד שופטי התורה. ויורה על זה מה שכתוב אחריו (שם ו) וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו, לא אמר כאשר אמרו תנה לנו מלך בלבד, כי לולי אמרו כן לא היה רע בעיניו, אבל מה שהוקשה לו, באשר אמרו לשפטנו. ומפני זה אמר ה' לשמואל לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוד עליהם (שם ז), כי הם בוחרים בתיקון ענינם הטבעי, משיחול בהם ענין האלהי.

10. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מו עמוד א

תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר: שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה, אלא כדי לעשות סייג לתורה. ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים. והביאוהו לבית דין וסקלוהו. לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך. שוב מעשה באדם אחד שהטיח את אשתו תחת התאנה, והביאוהו לבית דין והלקוהו, לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך.

11. דברים פרק טז, טז-יח

(טז) שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׂבָעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקָם: (יז) אִישׁ כִּמְתַנֵּת יָדוֹ כְּבִרְפֵת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: ס פרשת שופטים (יח) שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשֹּׁפֵט צָדֵק:

12. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה כא

חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבין ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה, וכן יזהירו בדבר זה לכל העם כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם לשמחה, ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה.

13. בעל הטורים דברים פרק טז

(יח) שפטים. סמך שופטים ושוטרים לרגלים לומר שהרגלים על פי השופטים (ר"ה כד א). ועוד כי הם מעשים להביא הנדרים ברגלים כדאמרינן (שם ו א) אזהרה לבית דין שיעשוד. ועוד כי השופטים מזהירים העם שלא לחטוא ברגלים כדאמרינן (קידושין פא א) סקבא דשתא ריגלא:

14. מגיד משנה הלכות יום טוב פרק ו הלכה כא

[כא] חייבים בית דין להעמיד וכו'. זה למד רבינו מדאמר אביי בשלהי קדושין (דף פ"א). אמר אביי סקבא דשתא ריגלא וכו': תלמוד בבלי מסכת קידושין דף פא עמוד א אמר אבין: סקבא דשתא - ריגלא.

15. רש"י מסכת קידושין דף פא עמוד א

סקבא דשתא ריגלא - ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה ימות הרגל שיש קבוצת אנשים ונשים לשמוע דרשה ונותנים ונושאים זה עם זה סקבא דדרישדור"א בלע"ז כמו דמסקב להו לחמרייהו (ב"מ דף כז:).

16. חברותא קידושין דף פא עמוד א

אמר אבין: סקבא [ריעוע, חולשה] דשתא. ריגלא! זמן התורפה של כל ימות השנה הם ימי הרגלים. לפי שאז מתקבצים אנשים ונשים יחד לשמיעת הדרשה, והם נושאים ונותנים זה עם זה. ומביאה הגמרא כמה מעשים אשר ניתן ללמוד מהם מהו כוחו של היצר הרע, שלולי סייעתא דשמיא מיוחדת, היה בכוחו להכשיל אפילו אנשים גדולים.

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט סעיף ז

[ה*] חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים, ויבואו לידי עבירה; (כב) וכן יזהירו בדבר זה לכל העם, שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין, שמא יבואו לידי עבירה; אלא יהיו כולם קדושים.

18. משנה ברורה סימן תקכט ס"ק כב

(כב) וכן יזהירו בדבר זה לכל העם וכו' - הנה באמת ד"ז החיוב תמיד להזהיר ולמחות מי שיש בידו [כא] אלא שברגל מצוי הקלקול ביותר. ועיין בסי' של"ט בבה"ל ד"ה להקל:

19. ביאור הלכה סימן שלט סעיף ג ד"ה * להקל בכל

* להקל בכל - עיין במ"ב דהיינו בטיפוח וריקוד סתם ולא ע"י קשקוש זגים וכ"ש ע"י ניגון כלי שיר בודאי איסור גמור הוא ועיין בחידושי רע"א שרמז לעיין בספר זכרון יוסף והשגתיו ב"ה ואעתיק קצת מדבריו הקדושים במה שהשיב לרב אחד גדול מהר"ר יעקב וז"ל חיל ורעדה אחזתני בכל צרותיהם לי צר על דבר הפרצה הגדולה שעשו פריצי בני עמנו במקומם לעבור בשאט נפש על דת ודין תורתנו הקדושה ודת יהדות ולא לבד החילול יום טוב בעשיית רקודין ומחולות שגזרו ע"ז חז"ל ואפילו באנשים לבד ונשים לבד כדתנן בפרק משילין אין מספקין ואין מרקדין וכו' וכן הוא בשו"ע סימן של"ט ובסימן תקכ"ד וידוע לכל בר לבב דסיפוק וריקוד אפילו בלא כלי שיר ומיני זמר אסור מדינא מחשש שמא יתקן כלי שיר ומכ"ש שאסור ע"י כלי שיר ומנגנים [והרמ"א שכתב שנהגו להקל לא על אופן זה קאי כמו שכתב בא"ר] ובשו"ת שער אפרים סימן ל"ו אוסר אפילו בחוה"מ אלא אף זו שעשו בהאי גיסא חניגא וחוללו במחולות נערים [בני בלי תרבות] עם בתולות ונתערבו בהם גם אנשים ונשי אנשים ושעירים ירקדו שם או לנפשם כי גמלו להם רעה לעבור על דת בפרהסיא והתורה חוגרת שק עליהם רחמנא לשזבן מהאי עונשא ולא יעשה כן וכו' והנה מעכ"ת שאלני האם יפה עשה שמיחה בהם וכו' לבל יוסיפו לחטוא ביום טוב השני וכו' תשובה ודאי יפה עשה למחות בכל כחו באנשים כאלה וכו' וכל רב ומורה בעירו מחוייב למחות ולבטל הרקודין והמחולות ביום טוב ומכ"ש בחורים [בני בלי תרבות] ובתולות יחד וק"ו ב"ב של ק"ו להאספסוף אשר בקרבו ותערובות אנשים ונשים כמ"ש לעיל וכמבואר באו"ח סימן תקכ"ט שכתב שם שלא יתערבו אנשים ונשים ...